

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет управління, адміністрування та туризму
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

бакалавр

Рівень вищої освіти

Організація паломницьких турів по Україні за матеріалами ТОВ «Lets go travel», м. Хмельницький

Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»

Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»

Освітня програма «Туризм»

Шифр _____

Виконав: студент 4 курсу
група ТУР-19-1

Підпис

В. О. Рурак

Ініціали, прізвище

Керівник

Підпис

Л. В. Григор'єва

Ініціали, прізвище

Нормоконтролер

Підпис

Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:

Зав. кафедри
туризму та готельно-
ресторанної справи

Підпис

І.Є. Журба

Ініціали, прізвище

_____ 2023 р.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет управління, адміністрування та туризму
 Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
 Рівень вищої освіти магістр
 Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»
 Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»
 Освітня програма Туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ
 зав. кафедри туризму та
 готельно-ресторанної справи
Журба І. Є.
 _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Рурак Віктор Олександрович

Прізвище, ім'я, по батькові студента

- 1 Тема роботи Організація паломницьких турів по Україні за матеріалами ТОВ «Lets go travel», м. Хмельницький
 керівник роботи Григор'єва Людмила Володимирівна
 затверджена Наказом по університету від «01» березня 2023 р. №5
- 2 Строк подання студентом роботи на кафедру _____ 2023 р. __
- 3 Вихідні дані до роботи: посібники, фахові видання, статистичні звіти, Інтернет джерела
- 4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити)
У першому розділі розглянуто теоретичні основи організації паломницьких турів по Україні. У другому розділі проаналізована організація паломницьких турів по Україні за матеріалами ТОВ «Lets go travel. У третьому розділі розроблені заходи з удосконалення організації паломницьких турів по Україні ТОВ «Lets go travel».
- 5 Перелік графічного матеріалу: Конфесійна приналежність українців, які регулярно відвідують богослужіння у 2022 р.;Зміна чистого прибутку; Складові етапи проведення паломницького туру; Характеристика потреб, які задовольнятиме паломницький тур до Свято-Георгіївського монастиря на Козацьких могилах; Рекомендовані пропозиції щодо удосконалення організації паломницьких турів по Україні
5. Дата видачі завдання _____ 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Назва етапу виконання ДР	Термін виконання етапу роботи	Примітка
1. Вибір теми і складання бібліографії	22.05.2023	
2. Вивчення стану проблеми за темою, розкриття її в науковій літературі, нормативних документах, мережі Інтернет	25.05.2023	
3. Збір фактичного матеріалу	29.05.2023	
4. Уточнення мети, завдань і обґрунтування концепції роботи	01.06.2023	
5. Вибір методів аналізу матеріалів. Попереднє формулювання гіпотез, припущень тощо. Обробка зібраного матеріалу	05.06.2023	
6. Виявлення тенденцій, схем розвитку проблемної ситуації, прогнозування та формулювання підходів до розв'язання проблеми	12.06.2023	
7. Підготовка тексту Основної частини роботи. Формулювання висновків за розділами	16.06.2023	
8. Підготовка тексту виступу та загальних висновків, проходження попереднього захисту	19.06.2023	
9. Здача роботи на кафедру	20.06.2023	

Студент-дипломник

Підпис,

Віктор Рурак

Прізвище, ініціали

Керівник роботи

Підпис,

Людмила Григор'єва

Прізвище, ініціали

АНОТАЦІЯ

на дипломну роботу Рурак Віктор Олександрович

Тема роботи: Організація паломницьких турів по Україні за матеріалами ТОВ «Lets go travel», м. Хмельницький

Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Науковий керівник доцент Григор'єва Л. В.

м. Хмельницький, 2023 р.

Дипломна робота виконана на ___ с., містить ___ таблиць, ___ рисунків, з перелік джерел посилань складається із ___ найменування, ___ додатків.

Актуальність роботи. В останні роки паломницький туризм відіграє важливу роль у міжнародних та національних туристичних системах. Люди здійснюють паломництва і відвідують святі місця та релігійні центри. Вони беруть участь у релігійних ритуалах і моляться разом. Релігія впливає на формування впевненості та стереотипів людської поведінки і є елементом соціальної системи, часто одним з її найважливіших важелів. Перебуваючи на перехресті східного православ'я і західного католицизму, Україна має великий потенціал для розвитку паломницького туризму. Організації паломницького туризму в нашій країні сприяє наявність багатьох християнських святинь, невисока вартість таких програм і, звичайно, потреба в духовній підтримці для сучасної людини. Це дозволяє українцям всередині країни шукати шляхи для очищення своєї душі та сприймати світ у вищому духовному сенсі.

Перший розділ роботи присвячений розгляду теоретичних основ організації паломницьких турів по Україні.

У другому розділі проаналізовано організацію виїзних паломницьких турів та діяльність організаторів паломницьких турів на ринку релігійного туризму.

У третьому розділі розроблені заходи з удосконалення організації паломницьких турів по Україні ТОВ «Lets go travel».

Ключові слова: паломницький туризм, світові релігії, внутрішній туризм, напрямки діяльності, туристична діяльність, аналіз, концепція туру.

SUMMARY

for the thesis _____ Viktor OleksandrovyhRurak _____

The topic of the work: Organization of pilgrimage tours in Ukraine according to the materials of «Lets go travel» LLC, Khmelnytskyi

Specialty 242 «Tourism and recreation»

Department of tourism and hotel and restaurant business

Scientific supervisor, docent Hryhorieva L.V.

Khmelnytsky, 2023

Thesis is performed on ___ pages, contains ___ tables, ___ figures, the list of sources of references consists of ___ names, ___ appendices.

Relevance of the work. In recent years, pilgrimage tourism has played an important role in international and national tourism systems. People make pilgrimages and visit holy places and religious centers. They participate in religious rituals and pray together. Religion influences the formation of confidence and stereotypes of human behavior and is an element of the social system, often one of its most important levers. Being at the crossroads of Eastern Orthodoxy and Western Catholicism, Ukraine has great potential for the development of pilgrimage tourism. The organization of pilgrimage tourism in our country is facilitated by the presence of many Christian shrines, the low cost of such programs and, of course, the need for spiritual support for modern people. This allows Ukrainians inside the country to look for ways to purify their souls and perceive the world in a higher spiritual sense.

The first section devoted to the consideration of the theoretical foundations of the organization of pilgrimage tours in Ukraine..

The second section measures to improve the organization of pilgrimage tours in Ukraine was analyzed according to the materials of «Lets go travel» LLC.

The third section developed measures to improve the organization of pilgrimage tours in of «Lets go travel» LLC.

Key words: pilgrimage tourism, world religions, domestic tourism, areas of activity, tourist activity, analysis, tour concept.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАЛОМНИЦЬКИХ ТУРІВ ПО УКРАЇНІ	
1.1 Сутність релігійного туризму та паломництва	9
1.2 Інфраструктура для організації паломницьких турів по Україні	11
1.3 Типологія релігій на території сучасної України	14
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАЛОМНИЦЬКИХ ТУРІВ ПО УКРАЇНІ ТОВ «LETS GO TRAVEL»	
2.1 Аналіз діяльності ТОВ «Lets go travel» за 2020-2022 роки	19
2.2 Аналіз ключових характеристик цільових клієнтів паломницьких турів по Україні	21
2.3 Аналіз організаторів паломницьких турів на ринку релігійного туризму	25
РОЗДІЛ 3 РОЗРОБКА ЗАХОДІВ З УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАЛОМНИЦЬКИХ ТУРІВ ПО УКРАЇНІ	
3.1 Пошук партнерської релігійної організації для спільної організації паломницьких турів по Україні	28
3.2 Розробка паломницького туру в Свято-Георгіївський монастир на Козацьких могилах	32
Висновки	37
Список використаних джерел	39

ВСТУП

В останні роки паломницький туризм відіграє важливу роль у міжнародних та національних туристичних системах. Люди здійснюють паломництва і відвідують святі місця та релігійні центри. Вони беруть участь у релігійних ритуалах і моляться разом. Релігія впливає на формування впевненості та стереотипів людської поведінки і є елементом соціальної системи, часто одним з її найважливіших важелів. Перебуваючи на перехресті східного православ'я і західного католицизму, Україна має великий потенціал для розвитку паломницького туризму. Організації паломницького туризму в нашій країні сприяє наявність багатьох християнських святинь, невисока вартість таких програм і, звичайно, потреба в духовній підтримці для сучасної людини. Це дозволяє українцям всередині країни шукати шляхи для очищення своєї душі та сприймати світ у вищому духовному сенсі.

Основою для вивчення питання релігійної приналежності українців є дослідження американського науковця Хосе Казанова. Основою для вивчення методичних особливостей паломницького туризму є дослідження вітчизняних науковців, зокрема дисертація «Організація паломницького туризму у Львівській області» Юлії Загірної, в якій досліджуються особливості та перспективи паломницького туризму в Україні на прикладі окремої області. Ґрунтовне дослідження «Паломницький туризм в Україні: витоки, види, перспективи», у якому розглядається сутність паломництва як явища духовно-культурного життя, особливості організації паломницького туризму, його форми та різновиди, основні проблеми та перспективи розвитку паломницького туризму в Україні.

Об'єктом дослідження є розробка внутрішніх паломницьких турів туроператором «Lets go travel».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти організації внутрішніх паломницьких турів на туристичному ринку України.

Метою написання кваліфікаційної роботи є дослідження особливостей сучасного вітчизняної інфраструктури паломницького туризму, а також виявлення проблем та удосконалення організації паломницьких турів по Україні туроператором «Lets go travel».

Для досягнення мети були поставлені наступні завдання:

- ознайомитися з сутністю релігійного туризму та паломництва;
- розглянути особливості та типологію релігій на території сучасної України;
- охарактеризувати стан інфраструктури для організації паломницьких турів по Україні;
- проаналізувати діяльність туристичного підприємства «Lets go travel» за 2020-2022 роки;
- проаналізувати ключові характеристики цільових клієнтів паломницьких турів по Україні;
- проаналізувати діяльність основних організаторів паломницьких турів на ринку релігійного туризму;
- запропонувати пошук партнерської релігійної організації задля спільної організації паломницьких турів по Україні;
- розробити концепцію внутрішнього паломницького туру.

Методи дослідження: спостереження, опис, метод економічного аналізу, статистичний, а також аналіз та синтез.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій подальшого розвитку та вдосконалення організації паломницьких турів по Україні, які можуть використовуватись в практичній діяльності підприємства «Lets go travel» чи іншими туристичними підприємствами.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з ___ найменувань. Робота містить ___ таблиць та ___ рисунків. Загальний обсяг роботи становить ___ сторінок, основний зміст викладено на ___ сторінках.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАЛОМНИЦЬКИХ ТУРІВ ПО УКРАЇНІ

1.1 Сутність релігійного туризму та паломництва

Туристом, подорожуючим з релігійними цілями, є людина, що виїжджає за межі країни постійного проживання на термін не більше півроку для відвідування святих місць і центрів релігій[3]. Під релігійним туризмом слід розуміти види діяльності, пов'язані із наданням послуг та задоволенням потреб туристів, що прямують до святих місць і релігійним центрам, які перебувають за межами звичайного для себе середовища[5].

Релігійний туризм поділяється на два основні різновиди:

- паломницький туризм;
- релігійний туризм екскурсійно-пізнавальної спрямованості.

У паломницькому туризмі виділяється ще духовно паломницький туризм.

Паломницький туризм – це сукупність поїздок представників різних конфесій з паломницькими цілями. Паломництво - прагнення віруючих людей вклонитися святим місцям[6].

Серед причин для здійснення паломництва можна виділити наступні:

- бажання зцілитися від душевних і фізичних недуг;
- помолитися за рідних і близьких;
- знайти благодать;
- виконати богоугодне роботу;
- відмолити гріхи;
- висловити подяку за блага послані долею;
- проявити відданість вірі;
- прагнення до подвижництва в ім'я віри;
- знайти сенс життя[10].

Паломництво припускає певне відношення людини до дійсності. Ідея паломництва має на увазі дії в умовах особливих труднощів, добровільно взяті

на себе зобов'язання бути в цих умовах. Це символізує готовність людини пожертвувати мінливими матеріальними цінностями в ім'я вічних духовних. В індуїзмі, православ'ї і католицизмі отримали розвиток піші паломництва. Люди вирушають у паломництва, коли їм недостатньо ритуальних дій у місцях звичайного середовища проживання. Термін «паломництво» походить від слова «пальма», гілки цього дерева привозили перші паломники-християни, що побували в Святої землі під час свята Вхід Господній в Єрусалим. Під час тріумфального входу Ісуса Христа в Єрусалим віруючі усипали його шлях гілками пальми[12].

Виділяють кілька видів паломництва, які класифікуються за різними ознаками:

1) за кількістю учасників і сімейної приналежності - індивідуальні, сімейні і групові паломництва;

2) за тривалістю - тривалі і короточасні паломництва (раніше по російським православним канонам паломництвом вважалася поїздка тривалістю більше 10 днів);

3) по сезонності - цілорічні паломництва, а також приурочені до релігійних свят;

4) по об'єктах відвідування - відвідування конфесійних культових місць (церков, монастирів, храмів), а також природних культових місць (гір, озер, печер, джерел, лісів);

5) за місцем розташування об'єкта паломництва - внутрішні (у межах державних кордонів) і зарубіжні паломницькі тури;

6) за ознакою обов'язковості - добровільні і обов'язкові паломницькі тури (наприклад, в ісламі паломництво хадж є обов'язковим для кожного правовірного)[1].

При формуванні туру туристу пропонується обрати один з трьох основних варіантів отримання послуг харчування:

- сплачене харчування – означає, що всі витрати на харчування включені у вартість туру або готельного номера;

- харчування не включається у вартість туристичного пакета і надається за додаткову плату в місці перебування;

- самообслуговування - означає, що туристи або самі готують собі їжу, або харчуються в інших закладах харчування як звичайні відвідувачі[13].

Прочани зазвичай висувають набагато менше вимог до рівня і якості обслуговування, харчування, розміщення. Вони зупиняються на нічліг в келіях монастирів, на території недільних шкіл, в наметових містечках, можуть ночувати у храмах на підлозі чи влітку навіть прямо на вулиці. Вибір їжі зазвичай невеликий, до того ж вона досить скромна. В християнських країнах під час постів їжа традиційно пісна.

1.2 Інфраструктура для організації паломницьких турів по Україні

Релігійний туризм екскурсійно-пізнавальної спрямованості передбачає відвідування релігійних центрів, в яких туристи зможуть побачити релігійні об'єкти [14] діючі культові пам'ятники, музеї, відвідати богослужіння, прийняти участь у хресних ходах, медитаціях та інших релігійних заходах. Цей вид туризму тісно взаємопов'язаний з науковим туризмом релігійної спрямованості [16]. Туристи відвідують існуючі релігійні центри та території, багаті на релігійні традиції. Таких поїздок небагато, але вони розширюють географію туристичних подорожей. Туристів цікавить релігійна спадщина, тобто манускрипти, різні релігійні об'єкти, архітектурні стилі сучасних і минулих релігій. Туристи відвідують існуючі релігійні центри, а також країни і регіони з багатими релігійними традиціями.

Духовне паломництво, з філософської постмодерністської точки зору, протиставляється класичній формі наративу, яку передбачено в слові «дорога», що має початок, середину і кінець. Паломництво не має ані визначеного початку, ані визначеного кінця. Воно розпочинається в «середині речей», вказуючи на зв'язки з минулим і майбутнім [15].

Заохочення паломництва в Україні здійснюють церкви. Багато віруючих людей мріють відвідати священні місця:

- Тарноруда;
- Єрусалим;
- Ватикан;
- Люрд;
- Гошівський монастир;
- Страдч;
- Зарваницький духовний центр;
- Вишгородський духовний центр;
- Почаївська лавра;
- Унівська лавра;
- Меджугор'є;
- Києво-Печерська лавра;
- Святогірська лавра та інші[20].

Відсутність надлишкових коштів, часу або відсутність можливості виїзду за межі України спонукають туристів подорожувати з релігійною метою виключно по Україні.

Інфраструктура релігійного туризму є невід'ємною частиною загальної туристичної індустрії. Її можна поділити на чотири сегменти:

- 1) підприємства розміщення - сукупність спеціалізованих засобів розміщення (готелів, гуртожитків, кемпінгів, чернечих келій);
- 2) підприємства харчування - сукупність спеціалізованих підприємств громадського харчування;
- 3) транспортні підприємства;
- 4) релігійні об'єкти показу:
 - культові споруди (монастирі, святилища, храми, храмові комплекси, капели, каплиці і т. д.);
 - природні об'єкти культу (святі джерела, гаї, річки, озера, ставки тощо);
 - об'єкти культу малих форм (придорожні хрести, вівтарі, капища)[21].

В індустрії релігійного туризму виділяють культові центри та релігійні центри.

Культовий центр – це місце, що має велике значення для представників певної конфесії, у якому проводяться культові й інші заходи, збирають велике число паломників. В таких місцях зазвичай є храм із чудотворною іконою, чи раніше жив відомий святий, духовний вчитель, аскет, або мали місце історичні релігійні події.

Релігійний центр – це більше широке поняття, ніж культовий центр. Релігійний центр, окрім об'єкта культу, включає в себе освітні заклади та/або адміністративні органи релігійних організацій.

Дати чіткі визначення цих понять, враховуючи особливості всіх релігій, неможливо. Наприклад, поняття культового центру для ісламу практично складно, як і знаходження якогось священного предмета в релігійному центрі. Визначення культового центру та релігійного центру підходять тільки для узагальненого розуміння питань релігійне життя[24].

Будь-яка релігія – це єдність релігійної свідомості, культу і релігійної організації. Існує два рівні релігійної свідомості: релігійне віровчення і релігійна психологія людей. Релігійне віровчення – це ставлення людей до вищої невідомої сили, що виявляється через поклоніння, жертвоприношення, обряди, свята, паломництва тощо. У релігійних культурах об'єктом культової діяльності є вища сила, а ця сила, втілена в релігійних образах, є об'єктом поклоніння. Суб'єктом культу може бути як релігійна організація, так і окрема особа. Мотивом вступу до культу є потреба в духовному звільненні, подоланні страждань і здійсненні релігійних очікувань. Засобами культу є церкви, мечеті, святилища, різні культові предмети, церковне начиння та релігійне мистецтво (архітектура, скульптура, живопис). Методи релігійної діяльності – це певні системи і послідовності релігійних заходів, які відбуваються в храмах, церквах, будинках і місцях поклоніння на рівні суспільства, груп людей, сімей та окремих осіб. Методи релігійної діяльності залежать насамперед від релігійної свідомості людей.

Релігійні організації – це дуже складні утворення, які можуть займати панівне становище в певній країні чи конфесії, відігравати другорядну роль чи взагалі піддаватися гонінням. Релігійні організації із часом, можуть оформитися в самостійні релігії, можуть утворювати альянси, входити в об'єднання, громади.

У вітчизняному релігієзнавстві виділяють три види релігійних організацій: наприклад, у християнстві – церква, секта і деномінація[7]. Цей поділ є дещо умовним. Церква включає більшість або значну частину населення країни чи регіону. У православній та католицькій церквах існує ієрархія духовенства. Секта (від лат. sequor – «слідувати») – загальна назва релігійної течії, що відокремилася від панівної церкви. У давнину секти були групами або школами послідовників релігійних філософів. З появою християнства сектантами стали називати прихильників доктрин, засуджених домінуючою церквою. Як правило, секти не мають священства, а їхні лідери є харизматичними. Для сект характерне сильне прагнення до духовного відродження своїх членів і дотримання певних моральних кодексів і релігійних приписів. Для сект характерне прийняття різноманітних ідей, культових практик і релігій. Як і церкви, деномінації мають чітку структуру для координації спільної діяльності та ієрархію управління. Однак члени деномінації не поділяються на священників і мирян, але є авторитетний служитель культу.

1.3 Типологія релігій на території сучасної України

В релігієзнавстві та вітчизняному законодавстві існує класифікація релігій залежно від різних класифікаційних ознак.

Залежно від наявності чи відсутності Бога-творця, релігії можна поділити на метафізичні та емпіричні. Метафізичні релігії (юдаїзм, християнство, іслам, сикхізм і деякі різновиди індуїзму) стверджують, що Бог створив світ,

включаючи людину. В емпіричних релігіях (буддизм, даосизм, джайнізм, синтоїзм, частина індуїзму і конфуціанство) концепція Бога-творця або заперечується, або є вторинною. У буддизмі, наприклад, вважається, що віра чи невіра в божество (богів) не повинна бути перешкодою на духовному шляху людини.

За територіальною та етнічною приналежністю релігії можна поділити на племінні, державні/територіальні та світові. Племінні релігії, як правило, дуже територіальні і в основному представлені традиційними народними віруваннями. Національно-територіальні релігії належать одній державі, як юдаїзм, або декільком державам, близьким у соціокультурному відношенні, як індуїзм. Світові релігії мають ширше територіальне чи національне поширення і більшу кількість прихильників. До світових релігій належать християнство, іслам і буддизм. Зазначимо, що іслам спочатку був державною релігією арабів, але всього за кілька десятиліть він завоював простір від Атлантики до Індії і став світовою релігією[18].

За кількістю богів релігії поділяють на монотеїстичні і політеїстичні[20]. Монотеїзм стверджує, що існує лише один Бог, тобто верховний Бог. Християнство, іслам, юдаїзм і сикхізм є прикладами цього. Політеїзм – це язичницька віра, яка поклоняється безлічі богів, божеств і духів. Індуїзм називають супермонотеїзмом, і його численні боги є проявами універсального духу, тобто досягнення Брахмана.

Релігії можна розділити на західні та східні на основі деяких спільних рис. До західних релігій належать християнство, іслам, юдаїзм, сикхізм і зороастризм. Східні релігії включають індуїзм, буддизм, джайнізм, даосизм, конфуціанство і синтоїзм. Порівнюючи релігії Заходу, очевидно, що вони мають більше спільного, ніж відмінного. Однак, саме відмінності мають вирішальне значення. Усі західні релігії вірять лише в одне життя, за яким слідує рай або пекло. Бог протистоїть злу, сатані. Кожна з цих релігій вважає себе істинною і стверджує, що ті, хто в неї не вірить, будуть засуджені. Всі три біблійні релігії засновані на монотеїзмі і дуалізмі, вірі в те, що людина

відокремлена від Бога і що її кінцевою метою є досягнення небес. По суті, всі вони покладаються на божественні ритуали, вірування і справи, які ведуть людину до Бога, а не на внутрішній досвід або містичний контакт.

Християнство є найчисленнішою за кількістю прихильників релігією світі та Україні. Християнство включає в себе два основних напрями: ортодоксальна церква, тобто східна церква, і католицька церква, тобто західна церква. Виділяють у якості напрямів християнства ще і протестантизм, монофізитство та несторіанство, а також численні релігійні течії, рухи та деномінації. Протестантизм є лише напрямком західної церкви, тобто виділився з католицизму. Монофізитство і несторіанство являють собою єресь, засуджені як східною, так і західною церквою [24].

Більшість вірян України, які регулярно відвідують релігійно-обрядові установи, в називають себе православними (рисунок 1.1) [22].

Рисунок 1.1 – Конфесійна приналежність українців, які регулярно відвідують богослужіння у 2022 році, %

Специфіку християнських паломників, переважно визначають особливості релігійної свідомості віруючих. У якості основних мотивів паломництва можна виділити наступні:

- бажання помолитися та доторкнутися до чудотворної ікони, або нетлінним мощам;
- сповідатися у культовому центрі чи релігійному центрі, або у відомого релігійного діяча;
- виконати богоугодні роботи;
- зробити пожертву;
- відчутти благодать;
- зцілитися від хвороби;
- виконати обітницю.

Специфіка паломництва в християнстві може відрізнятись в різних конфесіях. Зміст та інтенсивність паломництва залежить також від економічної та політичної ситуації в країні, матеріального добробуту людей, їхнього соціального та професійного статусу. Географічне розташування і клімат місця призначення також прямо чи опосередковано впливають на особливості релігійних подорожей.

Ісламський релігійний туризм має яскраво виражений елемент паломництва. Всі мусульмани повинні хоча б раз у житті здійснити паломництво, тобто хадж, до священних міст Мекки та Медіни. Характерно, що кількість мусульманських паломників різко зростає раз на рік під час хаджу, дати якого змінюються за місячним календарем. Оскільки ці міста можуть відвідувати лише мусульмани, туристам інших релігій заборонено відвідувати головні мусульманські святині, що обмежує екскурсійний елемент.

В ісламі відсутні обряди, які характерні для християнства. Щоб стати мусульманином, достатньо вимовити у присутності поважних людей ісламський символ віри. У ісламі відсутній інститут священства, оскільки духовенство і миряни не протиставляються один одному. Стати імамом може кожна шанована людина, яка добре розбирається в Корані та ритуальній практиці. На молитву віруючі повинні одягнути чистий одяг та зробивши обмивання. Під час молитви віруючі звертаються обличчям в сторону Мекки, навіть перебуваючи в Україні. Напрямок на Мекку вказує міхраб, певне місце,

ніша в стіні мечеті. В Корані чітко йдеться про необхідність пожертвувань, тому у ісламі проповідується подаяння жебракам, хворим, турбота про свої сім'ї та всіх, хто потребують допомоги, потрібно також сплачувати милостиню на користь бідних. Під час дев'ятого місяця місячного календаря рамадан мусульманам приписано пост. Найбільш важливою заповіддю є хадж, паломництво відбувається в суворо визначений час, у місяць зульхіджа, четвертий після рамадану.

Отже, під час організації паломницьких турів необхідно враховувати релігійну приналежність туристів і планувати подорож до найбільш цікавих місць доступних для організації паломницьких турів в Україні.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАЛОМНИЦЬКИХ ТУРІВ ПО УКРАЇНІ ТОВ «LETS GO TRAVEL»

2.1 Аналіз діяльності ТОВ «Letsgotravel» за 2020-2022 роки

Офіс товариства з обмеженою відповідальністю «Letsgotravel» розташований у місті Хмельницький. Турфірма заснована двома фізичними особами 28.12.2018 року із статутним капіталом 10000 грн.

Основними видами діяльності, відповідно до класифікатора, є:

79.11 Діяльність туристичних агентств;

79.12 Діяльність туристичних операторів;

78.10 Діяльність агентств працевлаштування;

78.30 Інша діяльність із забезпечення трудовими ресурсами.

Як туроператор, ТОВ «Letsgotravel» є юридичною особою і будує свою діяльність у суворій відповідності до Статуту та нормативних документів. Оскільки ТОВ «Letsgotravel» є комерційною організацією, метою її діяльності є отримання прибутку від туристичної діяльності. Туристичний оператор постійно прагне розширити спектр пропонованих послуг і збільшити кількість додаткових послуг.

Місія туроператора «Letsgotravel» полягає у створенні туристичного продукту найвищої якості, де відносини в ланцюжку «клієнт-туроператор» базуються на взаємній довірі та повазі. Кінцева мета компанії – це забезпечити всім українцям доступ до якісного відпочинку[26].

Компанія працює на ринку 4,5 роки, що є невеликим терміном у порівнянні з іншими туроператорами. Наразі ТОВ «Letsgotravel» є регіональним туроператором, який обслуговує мешканців Хмельницького та області, а також сусідніх регіонів, не входить до топ-10 туроператорів України, але наполегливо працює над тим, щоб збільшити свою частку на ринку. Цей туроператор організовує групові та індивідуальні різноманітні тури, використовуючи власну програму чартерних автобусів та регулярні рейси.

Організаційна структура управління туристичного оператора «Letsgotravel» є лінійною з чіткою підпорядкованістю директору (рисунок 2.1).

Рисунок 2.1 – Організаційна структура управління ТОВ «Letsgotravel»

Стратегічною ціллю ТОВ «Letsgotravel» є подальше збереження діяльності та підвищення ефективності діяльності компанії на ринку, що передбачає цілеспрямовану роботу по стратегічних напрямках[26]:

- розвиток нових напрямків та розширення спектру пропонованих послуг;
- покращення показників діяльності компанії за рахунок збільшення обсягів продажів та змін у пропозиції турпродукту;
- управління кризовими ситуаціями в компанії за допомогою оперативного планування;
- пошук нових партнерів, без яких неможливий прогрес;
- постійна оцінка поточного стану ринку та швидке коригування планів.

Чистий прибуток є основним показником господарської діяльності підприємства за 2020-2022 роки в динаміці можна побачити на рисунку 2.1.

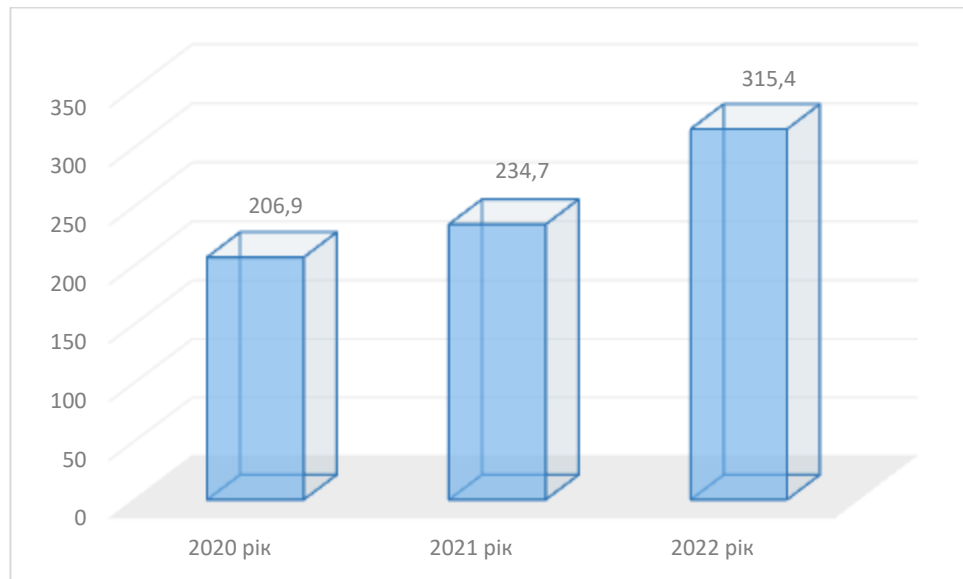

Рисунок 2.1 – Зміна чистого прибутку за 2020-2022 роки, тис. грн

У 2022 році чистий прибуток порівняно з 2020 роком збільшився на 108,5 тис. грн. Це пов'язано з тим, що турфірма автобусами вивозила бажаючих на основі біометричного паспорту виїхати з України в країни ЄС.

2.2 Аналіз ключових характеристик цільових клієнтів паломницьких турів по Україні

«Україна – унікальна держава в Європі, яка не відповідає моделі, де домінує одна релігія (рідко дві конфесії – католицька і протестантська), а інші менші деномінації толеруються. В Україні ситуація є ближчою до американської – існує багато різних деномінацій, і жодна з них не є панівною», – так стверджує Хосе Казанова – старший науковий співробітник Берклійського центру релігії, миру та світових справ, заслужений професор соціології та теології, та релігієзнавства університету Джорджтауна[9].

Українці є одними з найбільш релігійних людей у світі. За даними науковця, лише 6-7% українців не вірять в Бога; 72-75% українців вважають себе православними і ще 9% є греко-католиками. Українці у західних областях є найбільш релігійними, тоді як на сході - менш. Навіть у 1992 році, на початку незалежності, 89% людей в Галичині сказали, що вірять в Бога. У той час на сході і півдні цей показник становив лише 33% і 36% відповідно. А в центрі цей показник становив середні 57%; у 2018 році на заході було 93% віруючих (жодна країна світу не має більше 94%), південь наблизився до цього показника на 84%, а центр і схід були майже однаковими - 80% і 79% відповідно.

У 1993 році в Україні нараховувалось 5152 парафії, які поділили між собою Українська автокефальна православна церква, Українська греко-католицька церква та Українська православна церква Київського патріархату [17].

На відміну від державних кордонів, які українці готові захищати зі зброєю в руках, релігійні кордони в Україні не є чітко визначеними. Навіть якщо українці вважають себе православними, вони можуть ходити молитися до католицького храму, не змінюючи своєї конфесії, і зосереджуватимуться на відмінностях між православними християнами лише через нещодавні політичні події.

У цьому відношенні українці суттєво відрізняються від своїх континентальних сусідів. Європейці, якщо і вважають себе віруючими, то дотримуються власної секти. Європейці часто далекі від релігії, а європейська модернізація тісно пов'язана з секуляризацією. Українці, з іншого боку, відповідають іншій глобальній тенденції, де модернізація не виключає релігійності. Деякі історичні свідчення вказують на те, що Річ Посполита, яка виплекала політичну культуру України, була не єдиною державою, де при владі перебували католики, поляки та литовці, а також православні українці та низка протестантів, переважно німців[9]. Територія, яка вже була досить релігійно різноманітною, приваблювала інші релігійні групи, що втікали від релігійних воєн і переслідувань в інших частинах Європи. Окрім єврейських громад, в

Україну потягнулися центральноєвропейські секти, протестантські товариства, мусульмани, в тому числі кримські татари, та інші етнічні та релігійні групи.

Християнство має численні релігійні течії, рухи та деномінації, окрім основних православних, католицьких та протестантських течій (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Головні відмінності православ'я, католицизму і протестантизму

Критерій порівняння	Православ'я	Католицизм	Протестантизм
Управління	Собор, Вселенський Патріарх	Папа Римський	Єпископи, Всесвітня Рада Церков
Організація	Єпископи менш залежні від Патріарха і в основному підпорядковуються Собору	Жорстка ієрархія з підпорядкуванням Папі Римському, звідси походить назва «Вселенська Церква»	Діє безліч конфесій, які утворюють Всесвітню Раду церков
Наука та релігія	Догма ніколи не змінюється	Догма може бути скоригована відповідно до точки зору офіційної науки.	Святе Письмо ставиться вище за науку

Українські релігійні об'єднання є глибоко інтегрованими в світовий релігійний контекст. До створення Православної церкви України були долучені представники Вселенського патріархату не лише із Константинополя, але й українські єпископи з Української православної церкви Канади та Української православної церкви США. Папа Римський та очільник Греко-католицької церкви не заперечували проти надання Україні Томасу. Через це пересічним громадянам було цікаво долучитись до духовної практики на міжнародному рівні, саме тому турфірма формувала виїзні паломницькі тури до Ватикану та Меджугор'я. В теперішніх умовах роботи виникла потреба в розробці

паломницьких турів і по Україні, адже не всі бажаючі долучитись до паломницького туру можуть виїхати за межі України.

Українська греко-католицька церква (УГКЦ), з її концентрацією українських парафій переважно в Галичині, є, мабуть, найбільш регіональною християнською Церквою у світі, але в той же час однією з найбільших світових Церков. УГКЦ, Синод якої проходить один рік у Римі і один рік в Україні, має 17 єпархіальних єпископів з України, двох з Польщі, п'яťох з Канади, чотирьох з США та інших країн з діаспори. 19 єпархіальних єпископів з діаспори[17]. Важливо зазначити, що глобальні зв'язки мають не лише православні та католики України, а й юдеї, протестантські церкви, баптисти, Свідки Єгови, п'ятидесятники, та мусульмани України.

Спираючись на отримані дані[22], очевидно, що цільовими клієнтами паломницьких турів ТОВ «Letsgotravel» на ринку заходу та центру України будуть православні та греко-католики (рисунок 2.2).

	Україна	Захід	Центр	Південь	Схід
Православ'я	62,7	39,9	74,7	68,9	64,5
Греко-католицизм	10,2	36,3	0,7	0,0	0,7
Римо-католицизм	1,9	4,1	1,4	0,5	1,0
Протестантизм	3,7	5,4	2,7	1,9	4,4
Юдаїзм	0,1	0,4	0,0	0,0	0,0
Іслам	0,2	0,4	0,0	1,0	0,0
Буддизм	0,2	0,4	0,2	0,0	0,0
Індуїзм	0,1	0,2	0,0	0,0	0,2
Язичництво	0,1	0,2	0,0	0,5	0,2

Рисунок 2.2 – Конфесійна приналежність українців у 2022 році

Паломництво означає особливе ставлення людини до дійсності. Психологічні характеристики паломників дуже різняться. Найчастіше паломник – це людина глибоко віруюча і з усталеними цінностями. Вони готові на деякий час відмовитися від свого звичного життя – спілкування, задоволень, звичного харчування – заради досягнення своїх духовних і моральних цілей. Ідея паломництва полягає в духовній роботі в певних змінених ситуаціях, які прочанин бере на себе добровільно.

2.3 Аналіз організаторів паломницьких турів на ринку релігійного туризму

Туроператор «Letsgotravel» досвіду створення паломницьких турів по Україні немає. Як показує аналіз сайтів туристичних фірм, більшість туроператорів і турагентів пропонують індивідуальні, сімейні та групові тури майже в усі країни світу, не обтяжуючи себе укомплектуванням паломницьких груп. Зокрема, просуванням і наглядом за релігійним туризмом здебільшого займаються релігійні організації, або у співпраці з вами - паломницькі відділи, центри, офіси та туристичні агенції. У 2005 році Українська православна церква МП створила паломницьку службу в кожній із своїх єпархій, зареєструвавши право на туристичну діяльність.

Заснований у 2010 році Патріарший паломницький центр Патріархії УГКЦ має основною метою розвиток паломницької території УГКЦ шляхом вдосконалення релігійного комплексу, економіки та паломницької інфраструктури та задоволення потреб паломників і туристів через організований, безпечний і якісний інформаційний та духовний супровід паломницьких подорожей. Ця діяльність включає місійну складову, зокрема поширення знань про УГКЦ та її історію, вчення і сакральну спадщину; економічну складову, зокрема збір коштів від релігійного та паломницького туризму на потреби і розвиток Церкви; соціальну, духовну та культурно-просвітницьку складову. Засобами досягнення цілей є:

- інформація та реклама (друкована продукція, сувеніри, веб-сайти, інтернет-магазини);
- торговельна діяльність (торговельні мережі, інтернет-магазини, виставкові та торговельні майданчики, власні торговельні організації);
- паломництво та релігійний туризм (паломництва, екскурсії, власна туристична діяльність).

Для поширення інформації про паломницькі місця та діяльність Центру видано карту «Святині України», путівник «Паломницькі місця УГКЦ» та буклет. Організація паломництв до святинь на території України є пріоритетним напрямком діяльності, який також розробляє та паспортизує паломницькі маршрути. Мандат Регіональної паломницької служби вужчий, але не менш конкретний. Наприклад, вона надає широкий спектр маршрутів по Україні та за її межами, а також комплекс туристичних послуг та всебічну інформаційну підтримку.

Релігійні та конфесійні організації, які організують паломництва та туристичну діяльність, прагнуть співпрацювати зі світськими підприємствами та установами. Представники нерелігійних організацій у якості організаторів релігійного туризму та паломництва, часто асоціюються з певною конфесією, але не афішують свою причетність до неї. Наприклад, «Українська молодь – Христові», Молодіжне товариство «Обнова», Спілка православної молоді України, Союз православних братств, Братство святого апостола Андрія Первозванного, Центри роботи з сім'єю та молоддю, а також багато інших молодіжних організацій, братств та інших мирянських спільнот. Ці спільноти можуть взаємодіяти з туристичними організаціями, зокрема, «постачаючи» паломників.

Однак релігійні організації часто організують автономні паломництва до святинь із залученням духовенства певної секти чи релігії. Часто це неприбуткові громадські організації, які змушені шукати партнерів серед туристичних компаній, що мають туристичні ліцензії. Ці паломницькі поїздки є переважно екскурсійними формами подорожей, що тривають менше 24 годин.

Це такі форми паломництва, як хресні ходи та прощі. Хресні ходи можуть відбуватися в межах одного села і зазвичай тривають кілька годин, а можуть вирушати в сусідні райони і тривати цілий день. Паломництво – це відвідування певної святині, а саме церкви, храмового свята, чудотворних ікон тощо, у визначений день, що означає прощення гріхів цього дня. Паломництво може тривати від кількох годин до кількох днів, у цьому випадку необхідні ночівлі, як у турі. Максимальна тривалість паломництва ще більш різноманітна і неоднозначна, ніж у туризмі і тому вимагає співпраці релігійних організацій і туристичних агентств, щоб фактично організувати паломницьку поїздку, якщо не релігійний тур. Умовно, у випадку релігійного паломницького туризму можна сказати, що туристична фірма більше відповідає за матеріальне, а церковна паломницька служба – за духовне.

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ЗАХОДІВ З УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАЛОМНИЦЬКИХ ТУРІВ ПО УКРАЇНІ

3.1 Пошук партнерської релігійної організації для спільної організації паломницьких турів по Україні

Україна має достатню кількість сакральних місць та релігійних об'єктів для подальшого розвитку туризму та залучення нових паломників, у тому числі іноземців. Однак, в цілому, туристичні та паломницькі об'єкти в Україні є слабкими та нерозвиненими з точки зору надання туристичних послуг. В основному це стосується матеріально-технічної бази, особливо інфраструктури, в тому числі послуг харчування та розміщення. Остання, яка іноді визнається необхідним елементом паломництва, оскільки туристи-паломники часто є невибагливими, потребує значного розширення та покращення [4]. Однак більшість паломників звикли до комфортних умов проживання і потребують системи обслуговування [14]. Оскільки більшість релігійних святинь перебувають у приватній власності релігійних сект, існує низка функціонально-господарських, а також фінансових, правових та регуляторних проблем. Згідно з українським законодавством, релігійні установи відокремлені від держави і не завжди готові співпрацювати зі світськими туристичними агентствами та державно-приватними туристичними структурами і службами.

По всій Україні є численні церкви та монастирі, причому православні монастирі є майже в усіх регіонах. Більшість монастирів є діючими, багато з них перебувають на стадії реставрації, а деякі є в процесі передачі релігійним громадам. Зруйновано дуже невелику кількість споруд. Існують також церкви і монастирі, що перебувають у конфлікті через свою приналежність до тієї чи іншої християнської конфесії. Майже всі монастирі оголосили себе відкритими для туристів. Багато монастирів організували паломницькі відділи, створили готелі для розміщення паломників та надають безкоштовне харчування.

Релігійні організації, як і світські туристичні компанії, заробляють на постійно зростаючому попиті. Якщо раніше паломники подорожували пішки, то тепер Церква пом'якшила умови подорожей, і кожен, фізично і фінансово виснажений, подорожує пішки, автобусом, автомобілем чи поїздом. Відразу після розпаду Радянського Союзу умови подорожей для паломників були менш суворими і їм доводилося спати на матрацах або на монастирській підлозі. Сьогодні не кожен може витримати таке випробування. Сучасні паломники шукають більше комфорту, наприклад, облаштовані номери в монастирях або світських готелях.

Розвиток Православної церкви України вважається одним з пріоритетів української сучасності і підтримується державою.

Напередодні Всеправославного собору 16 червня 2016 року Верховна Рада України була прийнята постанову № 1422-VIII «Про Звернення Верховної Ради України до Його Всесвятості Варфоломія, Архієпископа Константинополя та Нового Риму, Вселенського Патріарха щодо надання автокефалії Православній Церкві в Україні». У цьому зверненні ВРУ просила Вселенського Патріарха Варфоломія:

- визнати нечинним акт 1686 року як такий, що був ухвалений із порушенням священних канонів Православної Церкви;
- взяти участь в подоланні наслідків церковного поділу шляхом скликання під егідою Вселенського Патріархату Всеукраїнського об'єднавчого собору із метою вирішення усіх суперечливих питань і об'єднання Українського православ'я;
- видати Томос про автокефалію Православної Церкви в Україні.

Відповідне Звернення було підготовлено для подолання існуючого в Україні церковного розподілу й нормалізації канонічного статусу Православної Церкви в Україні. Одним з приводів до підготовки стала збройна агресія Російської Федерації. 15 грудня 2018 року в Софійському соборі відбулося історичне засідання Об'єднавчого собору. Цьому Собору передувало засідання помісних соборів УПЦ Київського Патріархату та УАПЦ, на якому було

прийнято рішення про припинення їхньої діяльності як окремих релігійних громад та об'єднання в єдину Українську Православну Церкву. Учасники Собору (представники УПЦ КП, всі архиєреї УАПЦ та два архиєреї УПЦ (МП), духовенство та миряни) одногосно створили Українську Православну Церкву, затвердили її статут та інші необхідні рішення. Шляхом таємного голосування новим Предстоятелем було обрано Митрополита Епіфанія. Титул Предстоятеля Української Православної Церкви, а саме, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України. 5 січня 2019 року Вселенський Патріарх Варфоломій підписав Томос про Автокефалію Православної Церкви України [17].

Православна Церква України 2023 року заснувала Паломницький відділ Хмельницької єпархії «Подільський пілігрим», який очолив протоієрей Михайло Дмитрів. Спільна організація паломницьких турів буде корисною для обох сторін. Розглянемо особливості такої співпраці між туристичною фірмою «Letsgotravel» (надалі ТФ) та Паломницьким відділом Хмельницької єпархії «Подільський пілігрим» (надалі ПВ) у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Складові етапи проведення паломницького туру

Організаційний етап	Розподіл функцій між паломницьким центром та туристичною фірмою
Визначення загальної концепції подорожі	ПВ
Рекомендація від священнослужителя	ПВ
Планування маршруту та послуг	ТФ, ПВ
Домовленості з постачальниками послуг	ТФ
Домовленості про допуск на релігійні об'єкти	ПВ
Розрахунок вартості та складання програми туру	ТФ

Поопераційні вигоди очевидні, адже паломницький відділ самостійно розробляючи паломницьку подорож тільки на етапі організації туру має виконати сім операцій. Роблячи це спільно з туристичною фірмою, самостійно потрібно виконати тільки три операції, при цьому релігійна організація залишає за собою повний контроль за організацією паломницької подорожі та за складом її учасників.

Зокрема, такі ключові елементи, як визначення загальної стратегії паломництва (цілі, завдання, часові та фінансові обмеження тощо), вибір місця паломництва, контроль рівня духовності та дотримання церковних правил і обрядів повністю залежать від релігійної громади. Контроль за рівнем духовності та дотриманням церковних правил і релігійних обрядів досягається шляхом супроводу паломника священнослужителем або священнослужителями. З метою контролю за рівнем духовності учасників паломництва під час прийому документів необхідна рекомендація на поїздку від священика, який служить на парафії паломника. Ступінь моральності паломника якраз і визначає священик, це необхідно для того, щоб у паломництві, а не в звичайній туристичній поїздці, могли взяти участь тільки ті, хто дійсно хоче духовно збагатитися.

Досвід туроператора по організації турів полегшить вибір складових і самого туру, а саме:

- засоби розміщення - готелі, хостели, табори, монастирські гуртожитки;
- місця харчування - професійні заклади харчування із спеціалізацією релігійного обслуговування, або організація такого харчування;
- транспортування - швидкий підбір туристичного транспорту різної місткості;

Знання паломницького відділу полегшить компонування туру по релігійним матеріалам для показу:

- релігійні споруди - храми, монастирі, святилища, каплиці, храмові комплекси,

- природні об'єкти релігійного культу - святі джерела, сади, річки, озера, ставки та ін.;

- малі культові предмети - придорожні хрести, святині, вівтарі, скульптури.

Отже, почати працювати спільно з паломницьким православним центром у Хмельницькому і розробляти для них паломницькі тури є взаємовигідною справою та відповідає реаліям сьогодення, адже не тільки звичайні миряни та держава повинні підтримувати розвиток Православної Церкви України, але й підприємства, в тому числі і туристичні оператори.

3.2 Розробка паломницького туру в Свято-Георгіївський монастир на Козацьких могилах

Паломницький тур розрахований як мінімум на три дні, та включатиме в себе відвідування паломницької святині та архітектурних пам'яток, які у наш час будуть цікаві всім. Організація такого туру потребує дозвіл, тобто благословення, настоятеля Свято-Георгіївського монастиря на Козацьких могилах. Пляшева – це село в Україні, відноситься адміністративно до Дубенського району Рівненської області[19] та розташоване поруч з містом Берестечко, яке адміністративно вже належить до Волинської області. Під час національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького 1651 року поблизу села відбулася одна з найбільших битв в світі, відома як Битва під Берестечком. Під час цієї трагічної битви полягло понад 10 тис. козаків та селян. Щороку село приваблює безліч туристів з усієї України, Чехії, Канади та інших частин світу[8].

В пам'ять про полеглих в Берестецькій битві козаків 1910-1914 років в Пляшеві на острові Журавлиха збудували храм-пам'ятник, на територію

якого були перенесені рештки загиблих козаків та селян, згодом це місце стали називати «Козацькі Могили».

Георгіївська церква XVII століття була перенесена з сусіднього села Острови до Козацьких Могил у 1912 році і зараз є частиною всевітньо відомого духовно-меморіального комплексу «Козацькі Могили» разом з діючим Свято-Георгіївським монастирем та Національним історико-меморіальним заповідником «Поле Берестецької битви». Входить до складу Національного історико-меморіального заповідника «Поле Берестецької битви». У серпні 2014 року архієпископ Рівненський і Острозький Іларіон провів чин освячення новозбудованого скитського храму на честь Казанської ікони Пресвятої Богородиці Свято-Георгіївського монастиря Козацькі Могили. У 1908 році з ініціативи преподобного Почаївської лаври народилася ідея спорудження пам'ятника козакам, полеглим у Берестецькій битві.

Будівництво Георгіївської церкви відбувалося в період з 1910 по 1914 роки, була побудована в стилі українського бароко, який панував в Україні в XVII-XVIII століттях. Ця монументальна церква не має аналогів, адже вхід до церкви також є іконостасом. Тому щороку в дев'яту п'ятницю після Великодня тут проводиться молебень просто неба в пам'ять про загиблих козаків. Ще одна унікальність святині – це її триярусна структура. Іншими словами церква одночасно поєднує в собі три діючі церкви. Головна з них – Свято-Георгіївська. Однією з головних святинь цього храму є ікона великомученика Георгія, написана на дереві. Другий поверх Георгіївської церкви займає так звана балконна церква святих Бориса і Гліба. В ній, ліворуч від іконостасу, знаходиться кіот з іконою Пресвятої Трійці. Під великою іконою – маленький старовинний образ, написаний на священному дубі і освячений на гробі Господньому в Єрусалимі. Третя підземна церква – церква Параскеви П'ятниці, тут знаходиться козацька могила. Це чотириметрове кам'яне склепіння зі скляним саркофагом, в якому поховані останки тих, хто загинув на полі Берестецької битви 1651 року.

Блаженнійший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 18 червня 2023 року, в неділю Всіх святих землі Української, очолив Божественну літургію у Свято-Георгіївському чоловічому монастирі на Козацьких могилах [18].

Предстоятелю Православної Церкви України співслужили митрополити Львівський, Вінницький та Барський Симеон, Сокальський, Рівненський та Острозький, архієпископи Володимирський та Нововолинський, Тернопільський та Бучацький, Вишгородський, єпископи Тернопільський та Терехівський, Ужгородський та Закарпатський, Житомирський та Овруцький, Рівненський та Сарненський, Богородчанський, Васильківський, намісник обителі архімандрит Софроній й запрошене духовенство. За богослужінням молилися віряни, які приїхали із різних куточків України, меценати та інтелігенція, представники влади. Після читання Євангелій Його Блаженство, виголосив першу проповідь, яка включала в себе особливу молитву до Господа в час, коли Батьківщина в небезпеці. Під час богослужіння також були піднесені молитви за воїнів, які захищають Україну, за владу і народ, а також за упокій душ загиблих захисників вітчизни і мирних жителів. Після літургії Блаженнійший Митрополит Епіфаній освятив ікону Покрови Пресвятої Богородиці, написану українським воїном.

Потреби, які має задовольняти тур структуровані на рисунку 3.1.

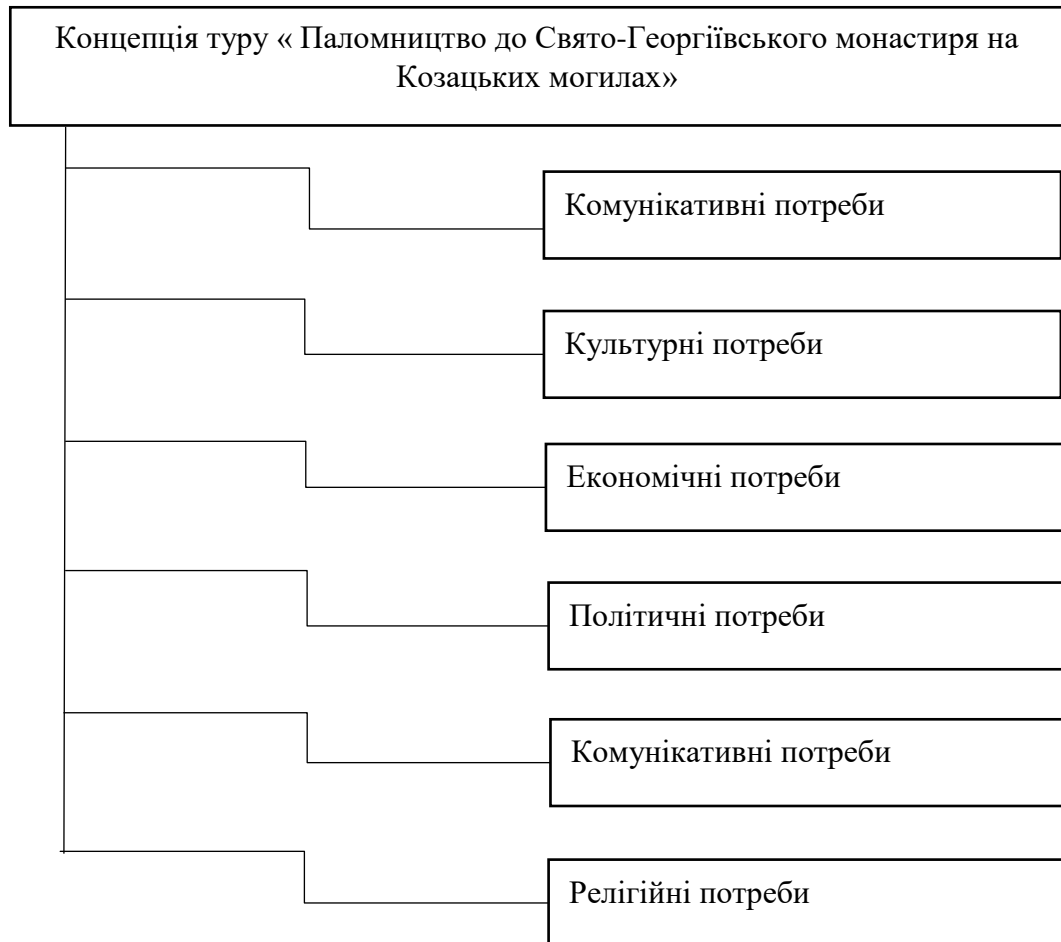

Рисунок 3.1 – Характеристика потреб, які задовольнятиме паломницький тур до Свято-Георгіївського монастиря на Козацьких могилах

В паломницький тур очікувано ввійдуть представники різних конфесій з різними паломницькими завданнями. Серед підстав для здійснення паломництва можна виділити наступні бажання:

- помолитися за своїх близьких і рідних;
- виконати будь-яку богоугодну роботу;
- отримати благодать Бога;
- зцілити себе від фізичних і душевних недуг;
- позбутися гріхів, які довгий час турбували;
- довести вірність своїй вірі;
- помолитись за своїх близьких, які захищають Батьківщину;
- виявити подяку за блага, які спослав всевишній;

- прагнення до подвижництва в ім'я віри;
- отримати сенс життя через релігію та Бога.

Паломницький тур має бути інформативний та корисний із великою часткою навчально-пізнавальних компонентів по маршруту: Хмельницький – Кутрів – Берестечко – Пляшева – Урочище – Хмельницький (рисунок 3.2).

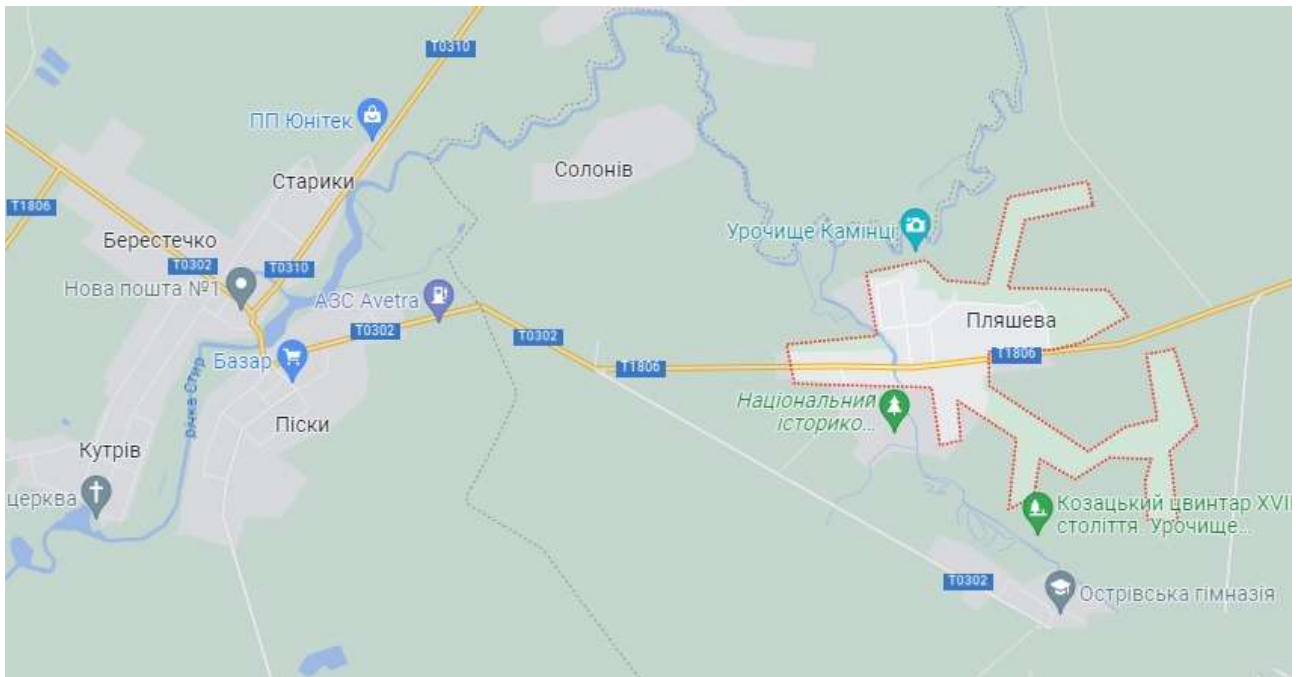

Рисунок 3.2 – Географічна складова паломницького туру

Під час паломництва учасники туру матимуть чудову можливість дізнатися про духовні українські православні традиції будь-якої, про історію місцевості, традиції та легенди пов'язані із стародавнім монастирем і храмом. Паломники можуть отримувати благословення, брати участь у релігійних обрядах, поспілкуватись в монастирі та храмах зі священниками.

Запропонувавши концепцію туру для спільного формування паломницькому відділу Православної Церкви України, можна очікувати на схвалення, адже тур є актуальним сьогодні. Розроблені пропозиції узагальнено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Рекомендовані пропозиції щодо удосконалення організації паломницьких турів по Україні ТОВ «Letsgotravel»

№ з/п	Назва заходу	Зміст заходу	Очікуваний результат
1	Налагодження спільної організації паломницьких турів з релігійною організацією	Пропозиція співпраці з Паломницьким відділом Хмельницької єпархії «Подільський пілігрим» Православної Церкви України	Збільшення цільових клієнтів з духовними потребами. Охоплення сегменту православних паломників
2	Розширення напрямків, по яким працює туроператор	Реагування на запит громадянського суспільства до вшанування історії та захисників Батьківщини через розробку короткотривалогопаломницького туру в с. Пляшеве	Збільшення доходу від основної діяльності завдяки організації туру «Паломництво до Свято-Георгіївського монастиря на Козацьких могилах»

ВИСНОВКИ

Кожна релігія являє собою єдність релігійної свідомості, культу та релігійних організацій. Релігійна свідомість має два рівні: релігійна доктрина і релігійна психологія людей. Релігійний культ являє собою ставлення людей до найвищих неземних сил і проявляється через богослужіння, обряди, свята, паломництва. Християнство є найчисленнішою за кількістю прихильників релігією в світі та Україні. Виділяють в якості напрямів християнства ще й протестантизм, а також численні релігійні течії та рухи. Більшість вірян України, які регулярно відвідують релігійно-обрядові установи, в називають себе православними.

Туроператор «Letsgotravel» досвіду створення паломницьких турів по Україні не має. Стратегічною ціллю турфірми є подальше збереження діяльності та підвищення ефективності діяльності на ринку, що передбачає розвиток нових напрямків та розширення спектру пропонованих послуг. У 2022 році чистий прибуток порівняно з 2020 роком збільшився на 108,5 тис. грн.

На відміну від державних кордонів, які українці готові захищати зі зброєю в руках, релігійні кордони в Україні не є чітко визначеними. Навіть якщо українці вважають себе православними, вони можуть ходити молитися до католицького храму, не змінюючи своєї конфесії, і зосереджуватимуться на відмінностях між православними християнами лише через нещодавні політичні події. Українські релігійні об'єднання є глибоко інтегрованими в світовий релігійний контекст. В теперішніх умовах роботи виникла потреба в розробці паломницьких турів і по Україні, адже не всі бажаючі долучитись до паломницького туру можуть виїхати за межі України.

Українці є одними з найбільш релігійних людей у світі і лише 6-7% українців не вірять в Бога. При цьому 72-75% українців вважають себе православними, а ще 9% є греко-католиками. Українці у західних областях є найбільш релігійними, тоді як на сході найменш. Спираючись на соціологічне

дослідження, проведене Центром Розумкова, доведено, що цільовими клієнтами паломницьких турів ТОВ «Letsgotravel» на ринку заходу і центру України будуть православні і греко-католики.

Релігійні та конфесійні організації, які організують паломництва та екскурсійну діяльність, прагнуть співпрацювати зі світськими підприємствами та установами. Часто це неприбуткові громадські організації, які змушені шукати партнерів серед туристичних компаній, що мають туристичні ліцензії.

Розвиток Православної церкви України вважається одним з пріоритетів української сучасності і підтримується державою. Православна Церква України 2023 року заснувала Паломницький відділ Хмельницької єпархії «Подільський пілігрим». Спільна організація паломницьких турів буде корисною для обох сторін. Поопераційні вигоди очевидні, адже паломницький відділ самостійно розробляючи паломницьку подорож тільки на етапі організації туру має виконати сім операцій. Роблячи це спільно з туристичною фірмою, самостійно потрібно виконати тільки три операції, при цьому релігійна організація залишає за собою повний контроль за організацією паломницької подорожі та за складом її учасників.

Розробка паломницького туру в Свято-Георгіївський монастир на Козацьких могилах за основу має унікальну церкву та пам'ятку національного значення. Щороку село Пляшева приваблює туристів та паломників з усієї України, Чехії, Канади та інших країн світу.

Запропонувавши концепцію туру для спільного формування паломницькому відділу Православної Церкви України, можна очікувати на схвалення, адже тур є актуальним сьогодні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєв І., Устименко Л. Історія туризму : навч. посіб. Київ, 2005. 320 с.
2. Байназаров А., Бойко О. Туристичний імідж регіону : монографія. Харків, 2011. 311 с.
3. Божук Т. Методичні аспекти визначення оцінки сакральних об'єктів для потреб туризму / Т.Божук // Вісник Львівського державного інституту новітніх технологій та управління імені В'ячеслава Чорновола. Серія Економічні науки – 2008. – Вип. 3. – С. 260–272.
4. Годованець Н. Паломницький туризм. Науковий вісник Ужгородського університету. 2011. Спецвипуск 33. Ч. 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua.pdf>.
5. Державне агентство розвитку туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.tourism.gov.ua/>.
6. Жданов Н. Паломницький туризм – проти за і проти. Київ :Турист, 2005. 167 с.
7. Загірна Ю. Дисертація «Організація паломницького туризму у Львівській області» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/aref_gorodyskiy.pdf.
8. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text>.
9. Заповідник «Поле Берестецької битви» в с. ПляшеваРадивилівського району. Сім чудес Рівненщини. Туризм Рівненщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://web.archive.org/web/20190129181440/http://ogo.ua/rivnenschina/tourizm/miracle/4>.

10. Казанова Х. Шість тез, які змусять українців по-новому подивитися на своє релігійне життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/religijna-sytuatsija-v-ukrajini/31253931.html>.

11. Любіцева О., Романчук С. Паломництво та релігійний туризм: навч. посібник. К.: Альтерпрес, 2011. 416 с.

12. Паломницький відділ Хмельницької єпархії «Подільський Пілігрим» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.facebook.com/100085146707459/posts/pfbid0tvdCmgXVc1uKE3XMHc1nKYisQba16S3wuPZREmvALH6bHLnSgTUGLUYJ88UHdoNdl/>.

13. Паломницький туризм в Україні: витоки, види, перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Istz_2012_36_11.

14. Патійчук В. Класифікація релігійно-паломницьких турів за різноякісними ознаками / В. Патійчук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Географічні науки. – Луцьк : Вежа. – 2015. – № 14. – С. 33-45.

15. Патійчук В. Україна в системі міжнародного релігійно-паломницького туризму / В. Патійчук // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. – 2002. – № 1. – С. 223-227.

16. Патійчук В. Функціональні особливості організації релігійно-паломницьких турів / В. Патійчук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Географічні науки. – Луцьк : Вежа. – 2015. – № 15. – С. 24-31.

17. Порівняльні дані про релігійне паломництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.risu.org.ua>.

18. Православна Церква України: шлях кризь віки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pomisna.info/uk/tserkva/istoriya/>.

19. Предстоятель очолив Божественну літургію у Свято-Георгіївському монастирі на Козацьких могилах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pomisna.info/uk/vsi-novyny/predstoyatel-ocholyv-bozhestvennu-liturgiyu-u-svyato-georgiyivskomu-monastyri-na-kozatskyh-mogylah-3/>.

20. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Рівненської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://web.archive.org/web/20211004200546/https://www.kmu.gov.ua/npas/proviznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-rivnenskoji-oblasti-i120620-722>.

21. Просяк А. Зацепіна Н. Специфіка релігійного туризму. Матеріали щорічної науково-практичної конференції викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів, студентів «Тиждень науки – 2021», ЗНТУ, 2021. – С. 124-125.

22. Тарасова В., Ковалевська І. Статистичне дослідження організації релігійного туризму в Україні. Інфраструктура ринку. 2021. № 51. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.market-infr.od.ua/uk/51-2021>.

23. Центр Разумкова. Церковно-Релігійна ситуація в Україні 2022 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://razumkov.org.ua/images/2023/02/13/2022_Religiya_SITE.pdf.

24. Церква Святого Михаїла в с. Пляшева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://web.archive.org/web/20190129181607/https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/77041_cerkov-mihaila-plyashevaya.htm.

25. Яроцький П. Паломницький (релігійний) туризм в Україні: перспективи розвитку. / Релігієзнавство. Навчальний посібник. 2-ге вид. Київ, 2004. 268 с.

26. Letsgotravel [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/letsgo.net.ua>.

